

Inwestycja:

Renowacja Cmentarza Legionistów w Jastkowie
Kwatery poległych, aleja, ogrodzenie cmentarza

Adres inwestycji:

Panieńszczyzna, Gmina Jastków, Powiat lubelski
Dz. nr ewid. 562, obr. 060907_2.0014 Panieńszczyzna

Kategoria obiektu budowlanego: VI (cmentarze)Wpis do rejestru zabytków województwa lubelskiego pod numerem A/1007Inwestor:

Urząd Gminy Jastków, ul. Chmielowa 3, 21-002 Jastków

Jednostka projektowa:

Autorskie Biuro Architektury INVESTPROJEKT-PARTNER 6 Sp. z o.o., ul. Tomasza Zana 38, pokój 501, 20-601 Lublin

Autorzy projektu:

Projekt zagospodarowania terenu i Architektura:

mgr inż. arch. Maria Balawejder-Kantor, upr. nr 1309/Lb/81

mgr inż. arch. Andrzej Kasprzak, upr. nr 2552/Lb/85

mgr inż. arch. Wojciech Kołodyński, upr. nr 48/LOIA/08

Konstrukcja: inż. Włodzimierz Wójtowicz, upr. nr 42/Lb/75

Program prac konserwatorskich:

mgr Monika Konkolewska, Konserwator dzieł sztuki, Rzeczoznawca ZPAP

PROJEKT ZAGOSPODAROWANIA TERENU**ZAGOSPODAROWANIE TERENU****OPIS TECHNICZNY****1. PODSTAWA OPRACOWANIA I MATERIAŁY WEJŚCIOWE**

- 1.1. Umowa z Zamawiającym na wykonanie projektu budowlanego, badań architektonicznych i opracowanie programu prac konserwatorskich Renowacji Cmentarza Legionistów w Jastkowie z przedmiarem robót i kosztorysem inwestorskim – w części dotyczącej II etapu Renowacji Cmentarza Legionistów w Jastkowie: Kwatery poległych, aleja, ogrodzenie cmentarza
- 1.2. Wypis i wyrys z Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Jastków z 2000 r. z późniejszymi zmianami, wydany w dniu 21.06.2018 r., znak: GK.6727.106.2018.AM.2
- 1.3. Wytyczne konserwatorskie do projektu remontu cmentarza wydane na wniosek Wójta Gminy Jastków przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie w dniu 02.08.2018 r., znak: KD.5180.7.1.2018
- 1.4. Karta cmentarza nr 398 znajdująca się w zasobach LWKZ
- 1.5. Wizja lokalna Cmentarza
- 1.6. Materiały fotograficzne autorów projektu
- 1.7. Materiały historyczne o bitwie stoczonej przez Legiony Józefa Piłsudskiego z wojskami rosyjskimi na przełomie lipca i sierpnia 1915 r.
- 1.8. Wyrys z mapy ewidencyjnej w skali 1:2000 (działka nr 562 oraz działki sąsiednie: 550, 41/9 i 513/1), jedn. ewid. 060907_ Jastków, obręb 14 Panieńszczyzna
- 1.9. Wypisy z rejestru gruntów dla działek: 562, 550, 41/9 i 513/1

- 1.10. Umowa Użyczenia nr GK.414.8.2018.AM z dnia 11.09.2018 r. zawarta pomiędzy Skarbem Państwa – Starostą Lubelskim a Gminą Jastków
- 1.11. Mapa do celów projektowych w skali 1:500 aktualna na dzień 10.10.2018 r.
- 1.12. Projekt budowlany Renowacji Cmentarza Legionistów w Jastkowie – pomnik opracowany przez Autorskie Biuro Architektury Investprojekt-Partner 6 Sp. z o.o. w Lublinie; wrzesień 2018 r.
- 1.13. Gospodarka drzewostanem, opracowanie autorstwa mgr inż. Iwony Brankiewicz – architekta krajobrazu; wrzesień 2018 r.
- 1.14. Projekt wykonawczy zieleni autorstwa mgr inż. Iwony Brankiewicz – architekta krajobrazu; wrzesień 2018 r.
- 1.15. Decyzja Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie wydana w dniu 25.09.2018 r., znak: IN.5142.424.1.2018 – pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich i robót budowlanych w ramach inwestycji „Renowacja Cmentarza Legionistów w Jastkowie – pomnik
- 1.16. Decyzja Wojewody Lubelskiego zezwalająca na przeprowadzenie prac na terenie Cmentarza Legionistów w Jastkowie z dnia 28.09.2018 r., znak: GN-I.5232.41.2018.DN
- 1.17. Decyzja Nr 1850/18 wyd. w dniu 11.10.2018 r. przez Starostę Lubelskiego, znak: AB.6740.2023.2018.MK6 1967/18, ostateczna w dniu 12.10.2018 r. – zatwierdza projekt budowlany i udziela pozwolenia na budowę na remont pomnika w ramach inwestycji pn. Renowacja Cmentarza Legionistów w Jastkowie - pomnik

2. WARTOŚĆ HISTORYCZNA CMENTARZA

Cmentarz stanowi miejsce pochówku i upamiętnienia legionistów poległych w bitwie stoczonej w dniach od 31 lipca do 3 sierpnia 1915 r. w okolicy Jaskowa przez wojska austriackie, w skład których wchodziły Legiony Józefa Piłsudskiego – z wojskami rosyjskimi. Cmentarz powstał bezpośrednio po stoczonej bitwie.

Cmentarz jest miejscem, gdzie odbywają się uroczystości patriotyczne upamiętniające walkę Polaków o wolną i niepodległą Polskę.

3. LOKALIZACJA CMENTARZA I JEGO SĄSIEDZTWO

Cmentarz jest usytuowany na terenie Panieńszczyzny, w Gminie Jastków, Powiat lubelski, na działce nr ewid. 562, obr. 060907_2.0014 Panieńszczyzna, przy alei Warszawskiej (starej drodze Lublin-Warszawa), w odległości 12 km na północny zachód od Lublina.

Po stronie południowo-zachodniej Cmentarz graniczy z pasem drogowym Alei Warszawskiej (dz. nr 513/1). Z chodnika biegnącego wzdłuż jezdni tej drogi dostępne jest główne i zarazem jedyne wejście na teren cmentarza.

Po południowo-wschodniej i północno-wschodniej stronie Cmentarza znajduje się teren (dz. nr 41/9) Szkoły Podstawowej im. Józefa Piłsudskiego w Jastkowie (do 9 listopada 2018 r. noszącej imię Tadeusza Kościuszki).

Wzdłuż północno-zachodniej granicy Cmentarza przebiega ulica Szkolna (dz. nr 550) włączona do Al. Warszawskiej.

4. WŁASNOŚĆ TERENU I JEGO POWIERZCHNIA

Teren Cmentarza (dz. nr 562) jest własnością Skarbu Państwa. Przez Starostę Lubelskiego został użyczony Gminie Jastków w celu przeprowadzenia renowacji.

Powierzchnia terenu Cmentarza wynosi 1400 m².

5. OCHRONA KONSERWATORSKA

Cmentarz Legionistów w Jastkowie jest cmentarzem wojennym wpisanym do rejestru zabytków województwa lubelskiego pod numerem A/1007 i podlega ścisłej ochronie konserwatorskiej

6. UKŁAD URBANISTYCZNY CMENTARZA I ISTNIEJĄCE ZAGOSPODAROWANIE TERENU

Główną oś kompozycyjną Cmentarza stanowi aleja, po obu stronach której znajdują się kwatery kryjące szczątki poległych legionistów. Układ kwater jest symetryczny względem osi alei. Znajduje się tu 20 rytmicznie ułożonych kwater, 10 po każdej stronie alei. Kwatery są oddzielone od siebie pasami terenu o szerokości odpowiadającej szerokości kwater, z szerszym pasem terenu na osi poprzecznej układu kwater.

Dominantę architektoniczną urbanistycznego założenia cmentarnego stanowi zlokalizowany na zamknięciu alei pomnik odsłonięty w 1931 r. Ma on kształt betonowego obelisku o wysokości 14,10 m.

Pomnik znajduje się na ziemnym tarasie wyniesionym o 1,45 m ponad poziom płaskiego terenu z kwaterami, co podkreśla jego ekspozycję. Składa się on z dwóch zasadniczych elementów takich jak:

- obelisk ukształtowany na planie równoramiennego krzyża, zlokalizowany centralnie na dwustopniowej podstawie, w szczycie zakończony pionowo wydłużoną ramą stanowiącą miejsce do ekspozycji symboli legionowych: orła i miecza;
- ściana z dwiema tablicami inskrypcyjnymi upamiętniającymi poległych legionistów, znajdującymi się na symetrycznie umieszczonych i wydatnie wysuniętych pylonach ściany stanowiącej tło dla obelisku.

Monumentalność kompozycji podkreślają schody prowadzące do pomnika, przed którym u ich szczytu znajduje się misa znicza a przy niej miejsce na składanie wieńców.

Pomiędzy kwaterami poległych i pomnikiem znajduje się plac stanowiący miejsce dla uroczystości upamiętniających walki niepodległościowe Polaków.

Cmentarz jest ogrodzony dwojakiego rodzaju ogrodzeniami:

- pomiędzy Cmentarzem i terenem Szkoły (odcinki f-B i B-e) – ogrodzenie wykonane z ażurowych przęseł stalowych o wys. 1,20 m, rozpiętych pomiędzy rytmicznie rozmieszczonymi murowanymi słupkami wykończonymi tynkiem i przykrytymi betonowymi czapami
- ogrodzenie zewnętrzne o charakterze akcentującym przestrzeń Cmentarza jako miejsce szczególne (odcinki e-C, C-D z bramą wejściową, D-A i A-f) – elementy pełne i podmurowanie ażurowych przęseł murowane, obłożone okładziną z prostokątnych płyt piaskowca o zróżnicowanych wymiarach, czapy z płyt piaskowca; wypełnienia przęseł i brama wejściowa z rur stalowych o przekroju kwadratowym

Dolny poziom ogrodzenia znajduje się na poziomie wejścia z chodnika przy Al. Warszawskiej, natomiast poziom Cmentarza jest zaniżony względem otaczających go terenów. Tę różnicę poziomów uwydatniają skarpy o łagodnym nachyleniu, stanowiące ziemną otulinę płaskiego terenu z kwaterami poległych legionistów.

Zieleń wysoka jest po przeprowadzonej przecince koniecznej dla odsłonięcia pomnika oraz poprawy bezpieczeństwa Cmentarza jako miejsca o charakterze wymagającym szczególnej ochrony.

W południowym narożniku Cmentarza są ustawione dwie pionowe tablice informacyjne:

- *Cmentarz legionistów poległych w bitwie pod Jastkowem* – tablica ufundowana przez Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Jastkowskiej z dotacji Fundacji Wspomagania Wsi – z

uwagi na przestarzałą technologię wykonania, treści znajdujące się na tablicy są słabo czytelne, stan techniczny wskazuje na konieczność wymiany;

- *Szlak frontu wschodniego I wojny światowej* – tablica zrealizowana przy pomocy środków finansowych Województwa Lubelskiego – stan techniczny dobry.

Zaleca się wymianę ww. tablic na zespoloną w jeden gabaryt formę przestrzenną zawierającą informacje o Cmentarzu. Projekt i wykonanie zgodne z warunkami i rozważaniami akceptowanymi przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie, Wójta Gminy Jastków i Starosty Lubelskiego.

7. PRZEDMIOT INWESTYCJI

Przedmiotem inwestycji jest renowacja Cmentarza Legionistów w Jastkowie w zakresie obejmującym teren cmentarza z kwaterami poległych, aleją i ogrodzeniem. Z niniejszego opracowania jest wyłączony pomnik, którego renowacja jest realizowana aktualnie na podstawie projektu budowlanego opracowanego we wrześniu 2018 r. przez Autorskie Biuro Architektury Investprojekt-Partner 6 Sp. z o.o. w Lublinie, w oparciu o Decyzję Nr 1850/18 z dnia 11.10.2018 r. przez Starostę Lubelskiego, znak: AB.6740.2023.2018.MK6 1967/18, ostateczną w dniu 12.10.2018 r. – zatwierdzenie projektu i pozwolenie na budowę.

Projekt renowacji Cmentarza zachowuje jego układ urbanistyczny i obejmuje:

- prace renowacyjne zapewniające poprawę stanu technicznego kwater ze znajdującymi się na nich symbolami nagrobnymi,
- wymianę nawierzchni alei,
- prace renowacyjne zapewniające poprawę stanu technicznego ogrodzenia
- korektę ukształtowania terenu
- zalecenia dla szaty roślinnej
- zalecenie wycięcia drzewa kolidującego i niszczącego kwaterę 08

8. ODNIESIENIE DO ZAPISÓW MPZP

Projektowane prace renowacyjne są zgodne z zapisami obowiązującego MPZP Gminy Jastków uchwalonego w 2000 r. wraz z późniejszymi zmianami. Teren Cmentarza nie zmienia dotychczasowej funkcji.

9. OBSZAR ODDZIAŁYWANIA INWESTYCJI

Obszar oddziaływania inwestycji nie wykracza poza teren cmentarza i ogranicza się do terenu działki nr 562. Inwestycja nie oddziałuje na działki sąsiednie.

10. PROJEKTOWANE ZAGOSPODAROWANIE TERENU

Projekt zagospodarowania terenu nie zmienia istniejącego zagospodarowania terenu Cmentarza.

11. KWATERY KRYJĄCE SZCZĄTKI POLEGŁYCH LEGIONISTÓW

Lokalizacja kwater pozostaje bez zmian.

Obramowania kwater, ze względu na ich zły stan techniczny, zaprojektowano jako nowe, w formie prefabrykowanych ram z gniazdami przeznaczonymi na montaż krzyży i macewy.

Szczegóły rozwiązań w opisie części *Architektura i konstrukcja* oraz w *Programie prac konserwatorskich*.

12. ALEJA

Istniejąca nawierzchnia alei jest wykonana z cegły ceramicznej klinkierowej w kolorze piaskowym. Nawierzchnia jest nierówna, obrzeża zdeformowane. Cegła w znacznym stopniu jest zniszczona i ma liczne ubytki.

Źródła historyczne wskazują na istniejącą pierwotnie trawiastą nawierzchnię alei. Wykonanie obecnie istniejącej nawierzchni określa się na okres znacznie późniejszy, prawdopodobnie podyktowane wygodą uczestników uroczystości patriotycznych i osób odwiedzających Cmentarz.

Nową nawierzchnię alei zaprojektowano z materiału mineralnego związanego żywicą dwuskładnikową na bazie żywic epoksydowych, wodoprzepuszczalnego, naturalnie stabilizowanego, stosowanego na ścieżki parkowe o wyglądzie naturalnym, w kolorze szarym. Zastosowano obrzeża aluminiowe ($h=150$ mm).

Powierzchnia nawierzchni wynosi $150,5 \text{ m}^2$

Łączna dł. obrzeży wynosi 66,5 mb.

Istniejący poziom alei: od poziomu 212,15 m npm przy schodach wejścia na cmentarz do poziomu 212,13 przy schodach wejścia na taras z pomnikiem.

Projektowany poziom nawierzchni alei zrównano z poziomami pierwszych stopni schodów znajdujących się przy wejściu na Cmentarz i przy wejściu na taras z pomnikiem), przyjmując rzędne wysokościowe odpowiednio:

- w strefie pomiędzy kwaterami – na rzędnej 212,21 m npm
- na placu przed schodami prowadzącymi na taras z pomnikiem – od rzędnej 212,21 m npm przy kwaterach 01 i 11 do rzędnej 212,30 istniejącej na pierwszym stopniu schodów

13. UKSZTAŁTOWANIE TERENU OTACZAJĄCEGO KWATERY

Teren istniejący w bezpośrednim otoczeniu kwater jest nierówny i w wielu miejscach „spływa” na obramowania kwater aż do wierzchu tych obramowań.

Dlatego poziom terenu otaczającego kwatery wymaga kosmetycznych zmian polegających na ujednoliceniu poziomu terenu pomiędzy kwaterami oraz po ich stronach zewnętrznych, z odsunięciem spodu skarp z poprowadzonymi na nich ogrodzeniami na odległość odpowiednio 1,0 i 1,20 m od skraju kwater.

Tak projektowane lekkie wyniesienie terenu jest korzystne dla wykonania wymiany obramowań kwater, ponieważ gwarantuje utrzymanie ich spodu na poziomie istniejącym i chroni przed naruszaniem miejsc spoczynku poległych.

14. OGRODZENIE

Ogrodzenie należy poddać renowacji.

- część ogrodzenia znajdująca się pomiędzy Cmentarzem i terenem Szkoły (odcinki f-B i B-e) – ażurowe przęsła stalowe do renowacji
- ogrodzenie zewnętrzne (odcinki e-C, C-D z bramą wejściową oraz D-A i A-f):
  - a) elementy pełne, podmurówki i czapy obłożone okładziną z piaskowca – renowacja wg programu prac konserwatorskich
  - b) czapa z piaskowca na słupku pomiędzy kwaterami 05 i 06 – wymiana uszkodzonej płyty o wymiarach $1,06 \times 0,31 \times 0,04$ m
  - c) wypełnienia przęseł i brama wejściowa z rur stalowych o przekroju kwadratowym – renowacja elementów stalowych ogrodzenia i bramy

- d) tablice wbudowane w obłożone piaskowcem murowane części ogrodzenia przy bramie cmentarnej – renowacja wg programu prac konserwatorskich

15. SCHODY Z PODESTEM PRZY WEJŚCIU NA CMENTARZ

Schody betonowe prowadzące z podestu przy bramie wejściowej na poziom alei – w dobrym stanie technicznym, przeznacza się do oczyszczenia.

Podest na poziomie wejścia na Cmentarz stanowi kontynuację chodnika ulicznego i ma nawierzchnię z płyt betonowych znajduje się w dobrym stanie technicznym – bez zaleceń renowacyjnych.

16. ZIELEŃ

Zaleca się wycinkę drzewa (klon zwyczajny dwupniowy o obwodzie pni 125 cm i 138 cm, wiek ok. 70 lat) rosnącego po zachodniej stronie kwatery 07. Jego usytuowanie zakłóca regularny układ kwater wzmocniony rytmem krzyży zlokalizowanych w „wojskowym” szyku. Korzenie tego zniszczyły obramowanie kwatery i uniemożliwiają jego wymianę na nowe.

Teren poza kwaterami, aleją i schodami terenowymi zaprojektowano z przeznaczeniem na trawniki utrzymywane jako krótko strzyżone.

W ramach obramowań wszystkich kwater zaprojektowano nasadzenia okrywowe z bluszczu pospolitego odmiany *Hedera Helix Seneta* (177 m²), z zaleceniem do tak zamierzonego utrzymania, tj. pielęgnacji bieżącej polegającej na utrzymaniu roślin wyłącznie w ramach obramowania i ściśle przy powierzchni ziemi.

17. ZESTAWIENIE DANYCH LICZBOWYCH

Powierzchnia terenu Cmentarza w granicach inwestycji: 1400 m²

Powierzchnia II etapu renowacji Cmentarza: 1012 m²

Powierzchnia alei: 150,5 m²

Powierzchnia trawników: 540 m²

Powierzchnia pokryta bluszczem okrywowym: 177 m²

Powierzchnia obramowań kwater: $1,5 \times 20 = 30,0$ m²

Powierzchnia schodów wejściowych wraz z podestem: 4,5

Liczba kwater poległych legionistów: 20

Liczba betonowych symboli nagrobnych: 100

Opracowali: *mgr inż. arch. Maria Balawejder-Kantor*
mgr inż. arch. Andrzej Kasprzak
mgr inż. arch. Wojciech Kołodyński